

การนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล*

EDUCATIONAL SUPERVISION UNDER THE CHALLENGES IN THE DIGITAL ERA

ศุภกร นิสะ

Supakon Nisae

สุรสิทธิ์ ห่วงแก้วพราย

Surasit Haung-keawphrai

กาญจนา บุญส่ง

Kanchana Boonsong

นิภา เพชรสม

Nipa Petsom

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ประเทศไทย

Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: mr.zoorahaung131@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง แนวทางการนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นจุดเน้นของการศึกษาในปัจจุบัน สอดคล้องกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยบทความนี้ได้นำเสนอสาระสำคัญ ประกอบด้วย ความหมายของการนิเทศการศึกษา แนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศการศึกษา การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา ความท้าทายที่พบในการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล และความแตกต่างระหว่างการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสาร บทความทางวิชาการและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษา พบว่า การนิเทศการศึกษาเกิดความท้าทายแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศหลายประการ คือ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน การติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรดิจิทัลและปัญหาด้านความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของข้อมูลการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจึงต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยประเมินผลการสอน ช่วยให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง ช่วยฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร ช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และช่วยปรับตัวตามยุคสมัย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการทำงานของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การนิเทศการศึกษา, แนวทางการนิเทศการศึกษา, ความท้าทายในยุคดิจิทัล

* Received 14 March 2025; Revised 1 June 2025; Accepted 25 June 2025

Abstract

The academic article on "Educational Supervision Guidelines under Challenges in the Digital Age" aims to present the essential content related to educational supervision guidelines under challenges in the digital age, which is the focus of current studies. To be consistent with the various changes in the world today, this article presents the essential content, including the meaning of educational supervision, basic concepts of educational supervision, the educational supervision process, the application of digital technology in educational supervision, challenges encountered in educational supervision in the digital age, and differences between traditional educational supervision and educational supervision in the digital age, by reviewing, analyzing, and synthesizing documents, academic articles, and various related sources. The study found that amidst various changes, especially changes in current digital technology, educational supervision poses several challenges for supervisors and supervisees, namely rapid changes in technology, development of teachers' digital skills, management of learner diversity, monitoring and evaluating learning outcomes, management of digital resources, and issues of security and privacy of educational supervision data. Therefore, supervisors and supervisees must apply digital technology to educational supervision in various aspects, such as using digital technology to help collect and analyze data, evaluate teaching results, provide continuous suggestions, train and develop personnel, create learning networks, and adapt to the times. This is an important tool for developing the quality of education and the work of teachers very well.

Keywords: Education Supervision, Education Supervision Guidelines, Challenges in the Digital Age

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาทั่วโลก ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การพลิกผันทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Disruption)” กำลังส่งผลให้รูปแบบ วิธีการ และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Christensen, C. M. et al, 2015) สถานศึกษาในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศไทยจึงต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อพลวัตของเทคโนโลยีและความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล การปฏิรูปการศึกษาได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) โดยเฉพาะมาตรา 6 ที่เน้นการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาทุนมนุษย์และการยกระดับประเทศสู่มาตรฐานสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนและแนวทางการนิเทศการศึกษาต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) ในยุคดิจิทัลจึงมิใช่เพียงกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลการจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ต้องมีบทบาทเชิงพัฒนาและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของครู และผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การประเมินผล และการสื่อสาร เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการนิเทศทางไกล การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ ข้อมูลการเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพผ่านสื่อดิจิทัล (วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ, 2564) อย่างไรก็ตาม การนิเทศการศึกษาในบริบทของยุคดิจิทัลยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อาทิ ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีของสถานศึกษา ความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาในการใช้เครื่องมือ ดิจิทัล และปัญหาด้านความปลอดภัยของข้อมูล ดังนั้น การศึกษารูปแบบและแนวทางการนิเทศที่ตอบโจทย์ความ เปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

Goldhammer, R. et al (1980) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นงานที่มอบหมายให้ครู หรือผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ เพื่อกระตุ้นและช่วยเหลือครูในการพัฒนาวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอน โดยเน้น ทักษะในการติดต่อสื่อสารและสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

(Harris, 1985) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคลากรในโรงเรียนทำกับ บุคคลหรือสิ่งของ เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่ส่งผลต่อผู้เรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ได้ให้ความหมายของการนิเทศ การศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะ และพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จทันต่อ การเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการบริหารและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2567) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมการปรับปรุงการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน เพื่อสร้าง การประสานสัมพันธ์ และเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

จากการศึกษาทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็น กระบวนการสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารงานในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายหลักในการ ช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับปรุงวิธีการสอนและสร้างบรรยากาศที่ดีใน ห้องเรียน อีกทั้งยังมุ่งเน้นการพัฒนาคนและงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

แนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา

จากการศึกษาความหมายของการนิเทศการศึกษา พบว่า การพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารงาน ในโรงเรียน การนิเทศการศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือและสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น

แต่ยังมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่สำหรับการนิเทศการศึกษามีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย

Burton, W. H. et al (1955) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การนิเทศการศึกษามีความถูกต้องตามหลักวิชา การนิเทศการศึกษาที่ดีควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ควรจะเป็นไปตามความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน 2) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาคควรเป็นไปอย่างมีระเบียบมีการปรับปรุงและประเมินผล การนิเทศควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้ 3) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาจะต้องเคารพในความแตกต่างของบุคคล เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และ 4) การนิเทศการศึกษาคควรเป็นการสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาคควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

Briggs, T. et al (1952) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษา ไว้ว่าการนิเทศการศึกษาคควรเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูในทุกมิติ โดยยึดหลักประชาธิปไตย ความร่วมมือและการเติบโตทางวิชาชีพ มากกว่าการควบคุมหรือสั่งการ นอกจากนี้ การนิเทศการศึกษายังเน้นให้การนิเทศเป็นกระบวนการที่เรียบง่าย มีจุดมุ่งหมายชัดเจน สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการมุ่งช่วยเหลือให้นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาคควรคู่ไปกับการพัฒนาครูทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความพึงพอใจในการทำงาน แนวคิดดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่าการนิเทศที่มีคุณภาพต้องเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่วางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเข้าใจในบริบท และการพัฒนาทั้งระบบ ไม่ใช่แค่รายบุคคลหรือเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2567) ได้ให้หลักการที่สำคัญของการนิเทศการศึกษา มีไว้ 3 หลักการ ประกอบด้วย

1. การนิเทศการศึกษาคเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ กระบวนการนี้มีความหมายครอบคลุมถึงการทำงานเพิ่มขึ้นตอนมีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน

2. การนิเทศการศึกษาคมีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้นจะกระทำโดยผ่านตัวกลาง คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาค ซึ่งบุคคลเหล่านี้เมื่อได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้นตามลำดับ

3. การนิเทศการศึกษาคเน้นบรรยากาศประชาธิปไตย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศมีการยอมรับซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกัน การเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม บรรยากาศของการทำงานจะมุ่งสร้างความร่วมมือกัน

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปหลักการของการนิเทศการศึกษาคไว้ 7 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ความถูกต้องตามหลักวิชา การนิเทศการศึกษาคควรเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้ โดยยึดหลักความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

ประการที่ 2 มีความเป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาคควรมีระเบียบ มีการปรับปรุงและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอิงจากการรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้

ประการที่ 3 การเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเคารพความแตกต่างของบุคคลเน้นความร่วมมือและการใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ประการที่ 4 การสร้างสรรค์ การนิเทศการศึกษาควรแสวงหาความสามารถพิเศษของบุคคลและเปิดโอกาสให้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่

ประการที่ 5 การทำงานร่วมกัน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

ประการที่ 6 เป้าหมายที่คุณภาพของนักเรียน การนิเทศศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

ประการที่ 7 บรรยากาศประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรมีบรรยากาศที่ยอมรับซึ่งกันและกันและมุ่งสร้างความร่วมมือกัน

กระบวนการนิเทศการศึกษา

การศึกษาแนวคิดพื้นฐานของการนิเทศการศึกษา ทำให้ทราบถึงหลักการที่สำคัญในการดำเนินการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาครูและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นผู้เขียนจึงได้ศึกษากระบวนการนิเทศการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย (2023) ได้ให้กระบวนการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ AIPD ว่าเป็นแนวทางที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing : A) เป็นขั้นตอนที่เน้นการประเมินสภาพและสมรรถนะของครู เพื่อจำแนกครูและใช้การนิเทศให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของแต่ละคน

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศการสอน (Informing : I) เป็นขั้นตอนที่จะให้ความรู้และทักษะที่จำเป็นในการนิเทศการสอน เพื่อเตรียมครูให้พร้อมสำหรับการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การวางแผนการนิเทศการสอน (Planning : P) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศการสอน โดยเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศการสอน (Doing: D) เป็นขั้นตอนที่ขั้นตอนนี้เป็นดำเนินการพัฒนาครูด้วยวิธีนิเทศการสอน โดยใช้แผนที่ได้วางไว้ในขั้นตอนก่อนหน้านี้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศการสอน (Evaluating : E) เป็นขั้นตอนที่ประเมินผลที่เกิดจากการนิเทศการสอน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการนิเทศให้ดียิ่งขึ้น

โสภณ สายอ่อง (2022) ได้ให้แนวทางการนิเทศการพัฒนาคุณธรรมที่ส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้สอนด้วยกระบวนการนิเทศการศึกษาตามรูปแบบ PIDRE ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning: P) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศจะทำการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติ เกี่ยวกับการนิเทศที่จัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (informing: I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้างจะมีขั้นตอน ในการดำเนินงานอย่างไร จะทำอะไรให้ ได้ผลงาน ที่มีคุณภาพ ซึ่งขั้นตอนการนิเทศ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนหรือนวัตกรรมใหม่ๆ มีความจำเป็นรวมทั้งงานนิเทศด้านต่างๆที่ยังไม่ได้ผล หรือได้ผลไม่ถึงขั้นที่พอใจ ซึ่งจำเป็นต้อง ทบทวนให้ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ (Doing: D) ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 3 ด้าน โดยบุคคล 3 กลุ่ม คือ การปฏิบัติงานของผู้รับ การนิเทศ (ครู) การปฏิบัติงานของผู้นิเทศ (ผู้นิเทศ) และการปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ (ผู้บริหาร)

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing: R) เป็นขั้นตอนการเสริมแรงของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจดำเนินไปพร้อม ๆ กับผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating: E) เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศ หากพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผล สมควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการ ปรับปรุงแก้ไข อาจจะทำได้โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ปฏิบัติใหม่อีกครั้ง ในกรณีที่ผลงานที่ได้ยังไม่ถึงขั้นน่าพอใจ หรือให้ดำเนินการปรับปรุง การดำเนินงานทั้งหมด ในกรณีการดำเนินงานไม่ได้ผล แต่ถ้าประเมินผลแล้วประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ และต้องการจะดำเนินการนิเทศต่อไป ก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องให้ความรู้ในเรื่องที่ปฏิบัติอีก การดำเนินการนิเทศตามกระบวนการ จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งจนกว่าจะบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือสามารถพัฒนาผู้รับการนิเทศได้ตามที่ต้องการหากบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายแล้วต้องการหยุดกระบวนการทำงาน ก็ถือว่าการนิเทศในเรื่องนั้นได้สิ้นสุด ถ้าหากมีการเริ่มปฏิบัติเรื่องใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ต้องเริ่มตามกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวต่อไป

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลำพูน (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการจัดการนิเทศการศึกษา ว่าสามารถดำเนินการได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ เริ่มจากการรับรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการร่วมกันของบุคลากร ในสถานศึกษา จากนั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไข

ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ โดยอาจเชิญวิทยากรจากภายนอกมาช่วยให้ความรู้

ขั้นที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ ให้การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจและเอาจริงในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศในอนาคต
วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ (2564) ได้กล่าวถึงการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ผสมผสานแนวคิด
OKRs (Objective and Key Results) เป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของครู โดย
การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ (Objective) และการติดตามผลลัพธ์หลัก (Key Results) ที่ส่งผล
โดยตรงต่อผู้เรียน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมาย (Objective Setting) ครูและผู้นิเทศร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถ
วัดผลได้ ซึ่งเป้าหมายนี้ควรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การกำหนดผลลัพธ์หลัก (Key Results Setting) ระบุผลลัพธ์หลักที่ต้องการบรรลุเพื่อให้บรรลุ
เป้าหมายที่ตั้งไว้ ผลลัพธ์หลักเหล่านี้ควรเป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้อย่างชัดเจน

ขั้นที่ 3 การวางแผนการดำเนินงาน (Planning) วางแผนการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้
แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารและติดตามผลการเรียนรู้ การใช้สื่อดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน และการ
ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประเมินผลการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การดำเนินการ (Implementation) ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ
สนับสนุนการเรียนการสอนและการนิเทศ

ขั้นที่ 5 การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
ตามผลลัพธ์หลักที่กำหนดไว้ เพื่อให้แน่ใจว่าการนิเทศและการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 6 การปรับปรุงและพัฒนา (Improvement and Development) นำผลการประเมินมาปรับปรุงและ
พัฒนาการนิเทศและการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานตามผลการประเมินและ
ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น กระบวนการนิเทศการศึกษาจะมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งแตกต่างกันตามบริบทของ
หน่วยงานและสถานที่ ทว่าเมื่อพิจารณาตามกระบวนการนิเทศที่นักวิชาการกล่าวไว้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า
กระบวนการนิเทศแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน (Assessing) ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการประเมินสภาพ
ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อจำแนกครูและใช้การนิเทศให้เหมาะสม

2. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Informing) ให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับสิ่งที่ต้อง
ปฏิบัติ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ

3. การวางแผนการนิเทศ (Planning) การวางแผนการนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ โดยมีการ
ประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติ

4. การดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศ (Doing) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยมีการติดตามและประเมินผล
การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

5. การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานนิเทศ (Reinforcing) ให้การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้
ผู้ปฏิบัติงานมีความตั้งใจและเอาใจจริงในการปฏิบัติงาน

6. การประเมินผลการนิเทศ (Evaluating) ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศ
ในอนาคต

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษา

จากกระบวนการนิเทศการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาสถานการณ์ในปัจจุบัน พบว่า โลกกำลังก้าวเข้าสู่สถานการณ์การพลิกผันทางเทคโนโลยี (Digital Disruption) และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การนิเทศการศึกษาจึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการนิเทศการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับจักรกฤษณ์ กังหัน (2565) 1. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยให้การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น เช่น Google Analytics, Microsoft Power BI, Tableau เป็นต้นซึ่งช่วยในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนแบบเรียลไทม์

2. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยประเมินผลการสอน การใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือดิจิทัลช่วยให้การประเมินผลการสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลางมากขึ้น ลดความเสี่ยงของอคติในการประเมิน นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และทันเวลาแก่ครูได้เช่น TeachBoost, iObservation, EdReflect เป็นต้น ที่ช่วยให้การประเมินผลการสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้สามารถให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องและทันเวลา ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนของตนเองได้อย่างรวดเร็ว การให้ข้อเสนอแนะที่ต่อเนื่องนี้ยังช่วยสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจให้กับครูในการพัฒนาตนเอง เช่น Google Classroom, Microsoft Teams, Slack เป็นต้น

4. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรช่วยให้การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น Coursera, ThaiMooc, KspWebinar เป็นต้น ที่ช่วยให้การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปอย่างง่ายและมีความมีประสิทธิภาพ การสร้างเครือข่ายนี้ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่างต่อเนื่อง เช่น Edmodo, LinkedIn Learning, Facebook Groups ที่ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันได้อย่างต่อเนื่อง

6. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการช่วยปรับตัวตามยุคสมัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษาช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับตัวตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความต้องการของการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning), การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เป็นต้น ที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถปรับตัวตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการนิเทศการศึกษาจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการทำงานของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

ความท้าทายที่พบในการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลของปัจจุบัน แต่เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจพบปัญหาที่ก่อให้เกิดความท้าทายของผู้ปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ตามแนวคิดของ (พันชัยภู, บุญรัมย์, และ มะเสนะ, 2565) ที่ให้ความท้าทายไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่รวดเร็ว เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านของซอฟต์แวร์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครื่องมือการสอนที่ทันสมัย ซึ่งทำให้การเลือกใช้งานเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่ท้าทายมากขึ้น การนิเทศต้องสามารถประเมินว่าเทคโนโลยีใดที่เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนในแต่ละช่วงเวลา เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ (Learning Management Systems: LMS) อย่าง Moodle หรือ Google Classroom หรือการใช้เครื่องมือการเรียนการสอนแบบอินเตอร์แอคทีฟ เช่น การสร้างคอร์สออนไลน์ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเรียนของนักเรียน

2. การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ครูในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่ต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่ตนเองสอน แต่ยังต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน เช่น การใช้โปรแกรมการสร้างสื่อการเรียนการสอน การใช้เครื่องมือในการประชุมออนไลน์ และการสื่อสารกับนักเรียนผ่านช่องทางดิจิทัล การนิเทศการศึกษาควรมีการฝึกอบรมครูให้มีทักษะด้านดิจิทัล และให้คำแนะนำในการเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูสามารถสอนและดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มที่

3. การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน นักเรียนในยุคดิจิทัลมีความหลากหลายทางด้านทักษะดิจิทัล เช่น บางคนอาจจะชำนาญในการใช้เครื่องมือดิจิทัล แต่บางคนอาจจะมีทักษะที่จำกัดหรือไม่คุ้นเคยกับการเรียนออนไลน์ การนิเทศการศึกษาต้องคำนึงถึงการออกแบบการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนในทุกๆระดับ โดยอาจจะใช้การสอนแบบปรับตามความต้องการ (Personalized Learning) และการสร้างระบบการสนับสนุนเพื่อช่วยนักเรียนที่อาจจะมีปัญหาการใช้งานเทคโนโลยี

4. การติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลในยุคดิจิทัลต้องมีวิธีการที่แตกต่างจากการประเมินแบบดั้งเดิม เช่น การใช้ระบบการติดตามผลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ที่สามารถเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านระบบออนไลน์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสามารถใช้เครื่องมือการประเมินที่เป็นอัตโนมัติ เช่น แบบทดสอบออนไลน์ที่สามารถประเมินได้ทันที และให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียนเพื่อการพัฒนาต่อไป

5. การจัดการทรัพยากรดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนต้องอาศัยทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรืออินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วและเสถียร การนิเทศจึงต้องช่วยจัดการและสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเลือกใช้ซอฟต์แวร์และเครื่องมือที่เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้และวิธีการสอนก็เป็นเรื่องสำคัญ ตัวอย่างเช่น การใช้โปรแกรมการสร้างเนื้อหาการเรียนการสอน เช่น Adobe Captivate หรือ Camtasia เป็นต้น หรือการใช้ซอฟต์แวร์สำหรับการทำแบบบ้านออนไลน์ เช่น Google Forms หรือ Kahoot! เป็นต้น

6. ปัญหาด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว การเก็บข้อมูลนักเรียนในรูปแบบดิจิทัลทำให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย เช่น การเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวหรือการแฮกข้อมูลการนิเทศการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่ปลอดภัยและสามารถปกป้องข้อมูลของนักเรียนได้ การนิเทศต้องให้คำแนะนำในการเลือกใช้

เครื่องมือที่มีความปลอดภัยสูง และต้องเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ให้กับครูและนักเรียน

7. การส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผ่านการใช้แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน เช่น Google Docs, Microsoft Teams เป็นต้น ที่ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันได้จากระยะไกล การนิเทศต้องส่งเสริมการใช้งานเครื่องมือเหล่านี้เพื่อให้การเรียนรู้ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนและช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

8. การสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน ในยุคดิจิทัล นักเรียนอาจพบว่าการเรียนออนไลน์อาจทำให้ขาดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมจากการเรียนแบบปกติ ดังนั้นการนิเทศการศึกษาจึงต้องออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่น่าสนใจ และกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การใช้เกมการศึกษา (Gamification) หรือการสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนออนไลน์

จากที่กล่าวมาข้างต้น การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และกระบวนการที่ช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งคำนึงถึงความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และการสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่นเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความแตกต่างระหว่างการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

การเปรียบเทียบการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถทำได้ในหลายแง่มุม เช่น รูปแบบการดำเนินการ เครื่องมือที่ใช้ ความยืดหยุ่นในการเข้าถึงข้อมูลและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้เห็นความแตกต่างและข้อได้เปรียบเทียบของการนิเทศในแต่ละรูปแบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิมกับการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
1. รูปแบบการดำเนินการ	1. การนิเทศในรูปแบบดั้งเดิมมักจะเกิดขึ้นในรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยตรง เช่น การนิเทศในห้องเรียนโดยครูหรือผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่มาเยี่ยมชมการสอนของครู 2. การนิเทศมักจะมีลักษณะเป็นการตรวจสอบการสอนของครู การสังเกตและให้ข้อเสนอแนะภายหลังการสอนในห้องเรียน	1. การนิเทศสามารถทำได้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การใช้ Google Classroom, Zoom หรือ Moodle ซึ่งครูและผู้เชี่ยวชาญสามารถสังเกตการสอนผ่านการเรียนการสอนออนไลน์ 2. การนิเทศมีความยืดหยุ่นและสามารถทำได้จากระยะไกล โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน ทำให้การติดตามและให้คำแนะนำเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
2. เครื่องมือที่ใช้	1. เครื่องมือหลักคือ แบบบันทึกการสังเกตการณ์ในห้องเรียน โดยการพูดคุยและสัมภาษณ์ครูและนักเรียนหลังการสอน 2. การใช้เอกสารหรือสื่อการสอนที่เป็นกระดาษ เช่น แผนการสอนแบบทดสอบกระดาษ และสื่อการสอนแบบดั้งเดิม	1. เครื่องมือที่ใช้มีความหลากหลายและทันสมัย เช่น แพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ (LMS), เครื่องมือการประเมินผลออนไลน์ Google Forms, Quizizz, Kahoot!, เครื่องมือสำหรับการประชุมออนไลน์ (Zoom, Microsoft Teams) 2. การใช้ข้อมูลเชิงสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ผ่าน Learning Analytics เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน
3. การเข้าถึงข้อมูลและความยืดหยุ่น	1. ข้อมูลการนิเทศมักจะถูกเก็บในรูปแบบเอกสาร หรือรายงาน และการเข้าถึงข้อมูลมักจะมีข้อจำกัด เช่น การเก็บบันทึกในรูปแบบกระดาษ ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการค้นหาหรือเข้าถึง 2. การติดตามผลหรือการติดตามพัฒนาการของครูและนักเรียนอาจจะต้องดำเนินการในระยะเวลาที่จำกัด	1. ข้อมูลทั้งหมดสามารถเก็บไว้ในระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ ทุกที่ ทุกเวลา ตัวอย่างเช่น การดูผลการเรียนของนักเรียนหรือการติดตามการสอนของครูผ่านระบบ LMS 2. การใช้ Big Data และ Learning Analytics ช่วยให้การติดตามพัฒนาการของนักเรียนเป็นไปได้อย่างแม่นยำและทันเวลา ซึ่งสามารถดูข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้ทันที
4. ความยืดหยุ่นในการดำเนินการ	1. การนิเทศมักเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนด เช่น การเยี่ยมชมการสอนในห้องเรียนที่มีเวลาจำกัดหรือเป็นการตรวจสอบภายหลัง 2. การให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะมักจะเกิดขึ้นหลังจากการสอน โดยอาจจะไม่ทันเวลาหรือไม่มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	1. การนิเทศสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและไม่จำกัดที่เวลาและสถานที่ เช่น การให้ข้อเสนอแนะผ่านระบบออนไลน์หลังการสอน หรือการประเมินผลการเรียนรู้อย่างทันทีผ่านแบบทดสอบออนไลน์ 2. ครูสามารถได้รับข้อมูลและคำแนะนำที่ช่วยพัฒนาได้ตลอดเวลา

ประเด็นพิจารณา	การนิเทศการศึกษาแบบดั้งเดิม	การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล
		เช่น การใช้เครื่องมือ Feedback แบบอัตโนมัติในการให้คำแนะนำและการติดตามผล
5. การประเมินผล	1. การประเมินผลมักจะขึ้นอยู่กับ การสังเกตโดยตรงและการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญ 2. การประเมินผลอาจจะไม่ทันเวลาหรือไม่ครอบคลุมทุกด้าน เช่น ไม่สามารถติดตามพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงของครูและนักเรียนได้อย่างรวดเร็ว	1. การประเมินผลสามารถทำได้ในรูปแบบที่มีความทันสมัยและหลากหลาย เช่น การใช้ การประเมินผลออนไลน์ แบบทันทีหลังการทดสอบ การใช้ เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน 2. การให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีจากการประเมินผลทำให้ครูสามารถปรับปรุงกระบวนการสอนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ในทันที
6. ความสามารถในการปรับตัวตามความต้องการของนักเรียน	1. การปรับตัวมักจะทำไม่ได้ช้า เนื่องจากการนิเทศแบบดั้งเดิมต้องอาศัยการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญที่ต้องมีการประเมินผลอย่างละเอียด 2. การสอนที่มุ่งเน้นความต้องการของนักเรียนแต่ละคนอาจทำได้ยาก เพราะข้อมูลการเรียนรู้ไม่สามารถปรับปรุงได้ทันที	1. การนิเทศในยุคดิจิทัลสามารถปรับตัวได้ตามความต้องการของนักเรียนผ่าน Personalized Learning เช่น การให้คำแนะนำตามข้อมูลที่รวบรวมจากระบบ LMS หรือ Learning Analytics 2. สามารถปรับแผนการสอนหรือการประเมินผลตามพฤติกรรมการเรียนรู้และความสามารถของนักเรียนได้ทันที

ซึ่งจากตารางที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิมและในยุคดิจิทัลมีข้อแตกต่างกันอย่างชัดเจน การนิเทศในยุคดิจิทัลมีความยืดหยุ่นสูงกว่า สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที และมีการประเมินผลที่รวดเร็วและแม่นยำด้วยการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ การนิเทศการศึกษาทั้งสองรูปแบบมีข้อดีในแต่ละด้าน ขึ้นอยู่กับบริบทและเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ

ผลการวิเคราะห์

บทความนี้นำเสนอแนวทางการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู รวมถึงการจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน การติดตาม

และประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดการทรัพยากรดิจิทัล ซึ่งกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเหลือและสนับสนุนครูในการพัฒนาวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งการนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยยึดหลักสำคัญ เช่น ความถูกต้องตามหลักวิชา ความเป็นวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมประชาธิปไตย และการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น ครูอาจได้รับคำแนะนำจากผู้นิเทศในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Classroom หรือ Microsoft Teams โดยเน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี

กระบวนการนิเทศการศึกษาประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินสภาพและสมรรถนะในการทำงาน เช่น ใช้แบบสำรวจออนไลน์เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของครูแต่ละคน 2) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ เช่น จัดอบรมออนไลน์เกี่ยวกับการใช้ Canva หรือ Genially สำหรับออกแบบสื่อการสอน 3) การวางแผนการนิเทศ เช่น การจัดทำแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูผ่านระบบวางแผนออนไลน์ 4) การดำเนินการนิเทศ เช่น นิเทศผ่าน Zoom หรือ Google Meet โดยใช้ฟังก์ชันแชร์หน้าจอเพื่อสังเกตการสอนแบบเรียลไทม์ 5) การสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น ส่งข้อความขอบคุณหรือมอบประกาศนียบัตรดิจิทัลหลังการนิเทศ 6) การประเมินผลการนิเทศ เช่น ใช้ Google Forms เพื่อเก็บข้อมูลความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากครู

สำหรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้ระบบ Learning Management System (LMS) ในการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียน หรือการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น Excel, Power BI หรือ Google Data Studio ในการสรุปผลและนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติอย่างชัดเจน รวมถึงการฝึกอบรมครูแบบ On-Demand ผ่านแพลตฟอร์ม MOOC เช่น ThaiMOOC หรือ Coursera ที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลยังต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งทำให้ครูบางคนอาจตามไม่ทัน หรือการที่ครูในบางพื้นที่ขาดแคลนอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตคุณภาพสูง รวมถึงความหลากหลายของผู้เรียน เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ต้องใช้เทคโนโลยีพิเศษ เช่น ซอฟต์แวร์แปลงข้อความเป็นเสียง (text-to-speech) นอกจากนี้ ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลก็เป็นอีกประเด็นสำคัญ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต้องระวังการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคล และการตั้งค่าความปลอดภัยให้เหมาะสม

สรุป

การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลมีลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างจากรูปแบบเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านความยืดหยุ่นในการดำเนินงานและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาช่วยยกระดับกระบวนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการติดตามพัฒนาการของครู การสังเกตการสอนผ่านวิดีโอ หรือการรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนแบบเรียลไทม์ ส่งผลให้การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนมีความแม่นยำ ชัดเจน และสามารถปรับปรุงได้ทันที อย่างไรก็ตาม ภายใต้งานท้าทายดังกล่าว การนิเทศศึกษาก็ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากลักษณะของยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วซึ่งอาจทำให้ครูบางส่วนปรับตัว

ไม่ทัน การขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล รวมถึงประเด็นด้านความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการรักษาความเป็นส่วนตัวในการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลสามารถตอบสนองต่อบริบทที่ท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและผู้นิเทศจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในแง่ของทัศนคติและทักษะ โดยควรมีการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสม เช่น ระบบ Dashboard สำหรับการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลออนไลน์ และแอปพลิเคชันสำหรับการนิเทศจากระยะไกล

นอกจากนี้ ควรมีการออกแบบกระบวนการนิเทศใหม่ที่เน้นความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และความยืดหยุ่น เช่น การนิเทศแบบโค้ชซึ่งรายบุคคลผ่านระบบออนไลน์ การใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย หรือการจัดอบรมแบบ Microlearning ที่ให้ความรู้สั้น กระชับ ตรงประเด็น และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สิ่งสำคัญคือ การนิเทศการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านรูปแบบการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ปรับได้ตามความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความปลอดภัยทางไซเบอร์ (cybersecurity) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างรัดกุม

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาภายใต้ความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล มิใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่คือการเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และกระบวนการทำงานของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสร้างระบบสนับสนุนครู และนักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ มีความยืดหยุ่น ปลอดภัย และตอบโจทย์การเรียนรู้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. (2566).

รูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูผู้สอนสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring). เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <https://www.sesaoskt.go.th/wp-content/uploads/2023/11/2.-%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9B%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8-Active-Learning-%E0%B8%AA%E0%B8%9E%>

จักรกฤษณ์ กังหัน. (2565). สภาพและแนวทางการดำเนินการนิเทศภายในโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนเอกชน จังหวัดแพร่. ใน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เจตนา เมืองมูล. (2561). การนิเทศการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก https://www.kkzone1.go.th/administrator-control/data/003/20-03-2018-15-45-27_408951915.pdf

- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2567). การนิเทศการศึกษาแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการไทย.
- วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ. (2564). การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผสานแนวคิด OKRs เพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครู. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 393-411.
- ศศิทิพย์ ตาลพันธ์ และคณะ. (2565). การนิเทศการศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(2), 100-114.
- ศศิรดา พันชัยภู และคณะ. (2565). รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(4), 1639-1653.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลำพูน. (ม.ป.ป.). วิธีการดำเนินการจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2568 จาก <http://lpn.nfe.go.th/pranee/index.php?name=news2&file=readnews&id=70>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553). กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- โสภณ สายอ่อง. (2565). กระบวนการนิเทศแบบ PIDRE. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2568 จาก <https://anyflip.com/xnuui/ghni/basic/>
- B. M. Harris. (1985). Supervisory behavior in education. Englewood Cliffs: NJ: Prentice-Hall.
- Briggs, T. et al. (1952). Improving Instruction through Supervision. New York: Mcmillan.
- Burton, W. H. et al. (1955). Supervision: A social process. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Christensen, C. M. et al. (2015). What is disruptive innovation? Harvard Business Review, 44–53.
- Goldhammer, R. et al. (1980). Clinical supervision: Special methods for the supervision of teachers. Holt: Rinehart and Winston.